

ראיון עם ראובן אשכנזי
25 דצמבר 1994
פרויקט תיעוד תולדות חיל-הים
מראיינת: דניאלה רן

ראובן אשכנזי: בעצם אפשר לומר שמשנת 1948, אחרי גמר מלחמת העצמאות, שבאתי לחיל הים, ועד 1956, זאת אומרת כ-8 שנים, הייתי בתפקידים זוטרים במטה, אבל רוב התקופה הייתי בתפקידי המוסד בחו"ל. כאשר ב-1956 חזרתי לארץ ואז הוצבתי לאח"י אילת, גם שם לתקופה קצרה, ואחר כך הלכתי לקורס תותחנות ועליתי על אח"י חיפה בתור קצין תותחנים. זה היה בשנת 1958.

מ-1958 ואילך חזרתי לענף ים4, כפי שזה נקרא אז, בתור ראש מדור איסוף, שתפקידו לאסוף חומר גלוי ולא גלוי ולהיות בקשר עם גורמי אמ"ן בכדי לקבל עדיפות באיסוף חומר עבור חיל הים.

ש. עדיפות על מי?

ת. עדיפות באיסוף ידיעות עבור מודיעין חיל הים. היות ולחיל הים לא היה באותה תקופה מודיעין איסוף עצמאי, היינו קשורים בשביל לקבל נתונים על האויב בעדיפויות באמ"ן. בכל הנושא טיפל אמ"ן, כאשר לנו היו עדיפויות - או שנתנו לנו מה שאנחנו רוצים, או שלא היה מספיק כוח אדם או כסף בשביל לאסוף נתונים עבור חיל הים. איסוף נתונים היה בשביל לתאם ולדאוג לזה שלחיל הים תהיה עדיפות באיסוף אינפורמציה על האויב באמ"ן.

לפני זה, 49-1948- היתה לנו תקופה שעשינו איסוף עצמאי של חיל הים. אז הייתי סג"מ, חובל או סגן חובל, ואז היה אתי אהרון בן-יוסף ועוד פנסיונר בשם ליפשיץ, שהיה כבר אז יהודי זקן, ותפקידנו היה לנסות לגייס קצינים, רבי חובלים של אניות זרות שמבקרות בנמל חיפה, ואלה אניות שהיו עושות סיבוב בים התיכון ומבקרות בנמלי אלכסנדריה ופורט סעיד, ותפקידנו היה לגייס אותם ולשכנע אותם שיביאו לנו את החומר שמעניין אותנו כמו צילומים ועוד. ואכן עשינו את זה במשך תקופה די ארוכה של שנה או שנה וחצי. עד שזה הופסק, אחרי שהיתה התארגנות חדשה באמ"ן והפסיקו לנו את זה. אז התחזק מדור איסוף בשביל שבאמ"ן יעשו את הדברים האלה.

היינו עולים על האניות, ביקשנו להיפגש עם רבי חובלים, ובשיטה זו או אחרת, בדיבורים ובשכנוע, ניסינו לגייס.

ש. בתשלום?

ת. בתשלום, אבל מזערי. היינו מקבלים תשלילים יפים מאוד של צילומים מנמלי אלכסנדריה ופורט סעיד.

ש. בעיקר צילומים?

ת. בעיקר צילומים. דרכם אי אפשר היה לקבל דברים אחרים. זה לא היה כך שהיו נשארים הרבה זמן. היו באים ויוצאים ובאותה כניסה קצרה היו מצלמים ומביאים תשליל או שניים כל פעם.

ש. היה משהו מיוחד שקיבלתם?

ת. זה היה תחילת חיל הים ולא היה לנו כלום על חילות הים הערבי. כך שזה היה התחלת הארגון של כל ענף המודיעין של חיל הים, בכדי לקבל מושגים לאן אנחנו הולכים. לא קיבלנו כלום מאף אחד. הוקם חיל הים אז הוקם גם מודיעין חיל הים. כמובן שהיו לנו גם מקורות אחרים כמו עיתונות וכל מיני פרסומים גלויים, שאפשר היה לקנות וקנו אותם, אבל זה היה בעצם תחילת פעילות חשאית שעסקנו בה באופן עצמאי. עוד לא היה אז "מוסד" בצורה מסודרת. כל אחד עשה מה שהוא רצה אז גם אנחנו עשינו מה שיכולנו. זאת היתה התקופה של 1948-50.

ש. ואז כבר ידעת שאתה רוצה מתי שהוא...

ת. אני כבר ידעתי שאני רוצה להיות ראש מודיעין חיל הים.

ש. מה משך אותך להיות דוקא במודיעין חיל הים?

ת. איני יודע, משהו שבאופי כנראה, כי אני הייתי איש פלי"ם רגיל לפעולות חשאיות, אז מודיעין זה הדבר הכי חשאי שהיה באותה תקופה, גם מבחינת איסוף נתונים וגם מבחינת אולי גם מבצעי מודיעין, כך שזה משך אותי ורציתי להמשיך בזה ולנהל את זה בבוא הזמן, ולכן כיוונתי פחות או יותר את הדרך שלי בחייל בכיוון הזה. זאת היתה התקופה הזאת. אחר כך הייתי בחו"ל תקופות שונות, וכשחזרתי הוצבתי שוב במודיעין. באותה תקופה של 1958-59 הבנתי שאם אני רוצה להיות ראש מודיעין חיל הים אני חייב לדעת מה זה חיל הים על בשרי. זאת אומרת, לקבל תפקיד על אנייה, ואכן קיבלתי תפקיד של קצין תותחנות אחרי קורס על אח"י חיפה. אחרי שהעמידו את האנייה והיא לא פעלה יותר, ירדתי שוב למודיעין. חזרתי להיות ראש מדור.

ש. השתנה משהו?

ת. לא. היה ענף ים4 באותה מתכונת פחות או יותר כפי שעזבתי אותה. ביצעתי את התפקיד בצורה רגילה ללא התפתחות מסוימת בשום כיוון חדש מאז שעזבתי. לאחר תקופה נוספת במטה במודיעין ירדתי שוב לים בתור קצין אג"ם או ראש מטה של שייטת 1, שייטת המשחתות וזה היה ברור לי שאחרי זה אקבל את ענף ים4, שזהו ענף מודיעין. אחרי כשנה וחצי בתור קצין אג"מ בשייטת 1, וזו תקופה יפה שעשינו שיתוף פעולה רציני מאוד עם הצי הצרפתי, ואני אירגנתי תכנית של שבועיים אימונים של שתי המשחתות עם חיל הים הצרפתי, אימונים נגד צוללות בצרפת, בטולון. אני נכנסתי לפני כן, אירגנתי את התכנית עם האנשים במקום, הגיעו האניות וביצענו אימונים רציניים ביותר במשך שבועיים. זהו בעצם האירוע, חוץ מהמפגן המפורסם שעשינו פה.

ש. ידעת צרפתית עוד לפני זה?

ת. כן, אני ידעתי צרפתית לפני זה. אני למדתי בחו"ל ושפת הלימודים שלי היתה צרפתית.

ש. בספרד?

ת. בספרד, וחלק בטורקיה, כי לפני שעליתי ארצה הייתי כמה שנים בטורקיה בבית-ספר של "בני ברית" ושם שפת הלימוד היתה צרפתית. פרט לזה, בשנת 1938-1939 כשברחנו מספרד, הייתי בצרפת ולמדתי גם צרפתית. ידעתי מההתחלה 4 שפות - צרפתית, אנגלית, טורקית, עברית וספרדית שהיא שפת האם שלי.

ש. ערבית גם?

ת. ערבית איני יודע עד היום הזה. הגענו לתקופה שאחרי שסיימתי את תפקידי כקצין אג"מ בשייטת 1 עליתי חזרה למודיעין. עברתי שני קורסים - קורס פו"ם במשך כל שנת 1962 וכשחזרתי מפו"ם קיבלתי קצת אחרי זה את ענף ים4, שהפך אחר כך למחלקת מודיעין. קורס נוסף שעברתי באותה תקופה, לפני זה, ב1961-, מה שנקרא אז קורס מודיעין ממלכתי, שזה בעצם פו"ם של מודיעין. זה לא של צה"ל אלא של המוסד, של משרד ראש הממשלה. כשחזרתי מפו"ם אחרי תקופה קצרה קיבלתי את ענף ים4, כפי שנקרא היה אז. מיום שקיבלתי תפקיד זה לא עזבתי אותו עד שנת 1971, ואחרי זה נסעתי כנספח צה"ל לאיטליה.

ש. כשקיבלת את ים4 איך מצאת אותו?

ת. ים4 היה ענף בתוך מחלקת ים. מחולק מבחינה אירגונית ל3- נושאים ונושא טכני - ביטחון שדה, מדור מחקר, מדור איסוף וצלמניה ושרטטיה. בראש הענף אז עמד סא"ל יחיאל שפירא ואני קיבלתי אותו מידי, תקופה קצרה אחרי שסיימתי את פו"ם, ב1963-. סיימתי את תפקידי שם ב1971- ונשלחתי לשמש כנספח צה"ל וראש משלחת משרד הביטחון באיטליה, שוויץ, יוגוסלביה. פיסית ישבתי ברומא. עסקנו גם ברכש בנוסף לנספחות, כפי שהיה נהוג. באוגוסט 1974 חזרתי ארצה ובאוגוסט 1975 השתחררתי.

המודיעין בתקופה שלי, היות והיתה מלחמת ששת הימים, אז היינו עוד ענף מודיעין, ואחרי 1967, לאור לקחי המלחמה, היגשתי נייר מטה שהראה את התפתחות המודיעין למשך 15-10 השנים הבאות, ואכן התכנית שלי התקבלה ולאט-לאט, תוך מספר שנים בודדות, עד שעזבתי בכל אופן, זה הפך למחלקה כמעט עצמאית. קודם היינו תחת מחלקת ים, כי היינו מקבלים הוראות מראש מחלקת ים. לקראת סוף תפקידי, היינו כמעט מחלקה עצמאית ברמה, לא כמו מחלקת ים כי זה מבצעים, אבל לא רחוק מזה. היינו כפופים ישירות למפקד חיל הים והמחלקה היתה מחלקה כמו מחלקת כוח אדם, מחלקת ציוד. הפכנו את זה למערכת שעובדת 24 שעות ביממה לעומת שעה 8 עד 5, כפי שקיבלתי אותה. היו תורנויות כל הזמן, ללא הפסקה, וראו תוצאות. הקמנו עוד שני נושאים לפחות שהיו לא קיימים קודם - אחד היה נושא מודיעין ליחידות, שלא היה קודם.

ש. שאתם סיפקתם מידע ליחידות השונות?

ת. כן, לכל היחידות. היינו מערכת של קציני מודיעין יחידתיים, דבר שלא היה קיים קודם, עם מרכז במטה, שדאג שקציני המודיעין האלה יתדרכו את האנשים לקראת מבצעים, ילמדו אותם במשך כל השנה, יחזיקו מיפוי צילומי אוויר וכל מיני דברים כאלה. זה מה שנקרא בצה"ל מודיעין קרבי, דבר שלא היה בחיל הים ובתקופה שהכנסנו את זה גם הכנסנו דבר נוסף וזה יחידות איסוף עצמאיות למודיעין טקטי בים, יחידות האזנה לאויב על האניות. עד שאני עזבתי לא היה לנו צוות קבוע כזה על כל היחידות, היו לנו שני צוותים או צוות וחצי שהיה מצטרף להפלגות בהתאם לצורכי המודיעין, כי תפקידם היה רק לעסוק במודיעין ולא בדבר אחר, מודיעין טקטי, זאת אומרת חבריה שהיו עולים על האנייה להפלגה, והפלגות שבדרך כלל היו הפלגות מבצעיות שנוסעים בקירבת חופי אויב, אם זה בסוריה, אם זה בלבנון, אם זה במצרים ואוספים חומר. כלומר, מאזינים על הקשר בשטח, דבר שמחיפה או ממקום אחר לא היה ניתן לביצוע, אז החבריה האלה שלנו היו עושים את זה. בהתחלה זה היה רק קשר ולקראת הסוף זה היה גם מכ"ם, במטרה להכיר את המכ"מים בכדי לספק חומר לחיל הים, כדי שיוכל ..... ציוד שיוכל לחסום מכ"ם או לטשטש מכ"ם או טילים. כל תפקידם לאסוף

חומר אלקטרוני, זה נקרא מודיעין אלקטרוני, כדי מצד אחד לדעת את הטקטיקה הקרבית של האויב, כשהם יוצאים לים איך הם פועלים ואיך הם מ... מת, יורים, באיזה טווחים, תרגילים שהם עושים. זה הצד המילולי שהיו שומעים ממש באמצעות הוראות ופקודות, ואחרי זה היינו בבית מנתחים את זה. צד שני היה מודיעין אלקטרוני, שתפקידו היה, כבר לקראת הסוף, לזהות מכ"מים ולנסות לספק חומר על מנת לשבש אותם. אלה היו בעצם שלושת הדברים הגדולים שהקמנו באותה תקופה, פרט לעבודה במשך 24 שעות ביממה. כלומר הקמת יחידות, מה שנקרא בצה"ל מודיעין שדה, החדרת מודיעין ליחידות עם קציני מודיעין בכל היחידות ונושא המודיעין הטכני. הקמנו גם מדור מודיעין טכני במטה, כדי שהוא יאסוף את החומר וידע לפענח אותו ולהביא אותו לידי זה שבן אדם רגיל יוכל להבין במה מדובר. כתוצאה מכל הדברים האלה הענף הזה הפך למחלקת מודיעין וזה נשאר כך עד היום. מפקד המודיעין קיבל אז דרגת אל"מ ואחרי שהשתחררתי מצה"ל זה אפילו עלה לדרגת תת-אלוף, אבל זה התחלק עם ראש אכ"א, כי היות ואין תקנים אז פעם ראש מחלקה בחיל הים הוא תת-אלוף ופעם ראש המודיעין הוא תת-אלוף. בעצם זה כל מה שאני יכול לספר.

ש. אמרת, שאחרי מלחמת ששת הימים היגשת נייר.

ת. כן.

ש. זאת אומרת, כל הזמן ראית דברים והיו לך מחשבות.

ת. היו לי מחשבות, אבל מה שריכז את המחשבות ונתן להן דחיפה במלחמת ששת הימים וכל הצרות והבעיות והכעסים שהיו לי אישית וגם לאנשי נגד יחידות חיל הים, כי אז כבר היה לנו מודיעין מצוין וחיל הים לא עשה שום דבר במלחמת ששת הימים. בדיון אחד שהיה אמרנו את דעתנו על כל הפעילות של חיל הים במלחמת ששת הימים.

ש. אתה חושב שעם החומר שאתם הבאתם לחיל הים הם יכלו לעשות משהו במצב שבו הם היו.

ת. אנחנו בטוחים שהם יכלו לעשות. אנחנו ידענו במודיעין במדויק איפה נמצאת כל יחידה ומה עושה כל אחד בצד השני של המתרס. חיל הים ידע את זה כי אף אחד לא מחזיק את זה בכיס וגם התנהגות היחידות לא היתה בהתאם למה שאנחנו ציפינו וזה תיסכל אותנו מאוד. מכיוון שזאת היתה הזדמנות לבצע דברים. התיסכול הזה נתן את הדחיפה לעשות את עבודת נייר המטה, שכללה כ-20-30 עמודים שכתבנו מלקחי מלחמת ששת הימים, מלקח ה"ליברטי". זה צריך להיות בארכיון המודיעין של חיל הים.

דבר נוסף שעשינו באותה תקופה, שלא היה מקובל ולא היה אף פעם לפני כן, זה פרסומים מפרסומים שונים שלא היו מקובלים עד אז בחיל הים, יכול להיות שבגלל זה שלא היו מספיק ידיעות. כי עד אז היה דו"ח חודשי שהיה מסכם את מצב הפעילות, ספרון זיהוי כלי שיט. אלה שני המסמכים הבסיסיים שהיו, חוץ מדיווחים שוטפים למפקדת חיל הים על פעילות אויב, דיווח שוטף. שני המסמכים הבסיסיים שהיו זה ספרון זיהוי כלי שיט ודו"ח מודיעין חודשי, שהיה מסכם פעילות חודשית לא רק של חיל הים אלא גם תמצית של מודיעין של כוחות יבשה-אוויר, פעולות של האויב, וקצת יותר מפורטת שלנו - התעצמות, הדרכה, אימונים וכל מיני דברים מסוג זה.

בתקופה שלנו, היות והעסק גדול והתחלנו לעסוק באיסוף חומר, והיה לנו מספיק חומר וקיבלנו גם חומר טוב מהמוסד וממקומות אחרים, פירסמנו שני דברים. האחד היה לקט מודיעין שהיה יוצא מדי שבוע והיה נותן את הדברים החשובים ביותר שקרו בנושאים העיקריים בחילות הים של הערבים באותו שבוע. היה יוצא דוח מודיעין מיוחד, שהיה משהו מיוחד במינו.

ש. אתה זוכר משהו מיוחד, איזהשהוא...

ת. היו הרבה. אבל זה לא רק אירועים של חיל הים, אלא גם אירועים של אחרים, כולל יציאה לאימונים מיוחדים, מטווחים של האויב.

שני דברים נוספים, שלא היו אף פעם ואנחנו עשינו בצורה מסודרת זה חומר טכני - איסוף ידיעות וניתוח מערכות נשק ואלקטרוניקה של האויב עד לפרטי פרטים, בחוברות ממש, כדי שחיל הים יוכל להכין תגובות של ציוד נגד, כמו מכ"מים וטילים ודברים מסוג זה. דבר אחרון זה חוברת על שיטות מלחמה טקטיות של האויב, עם ציורים, הסברים איך הם פועלים, איך הם מתפרסים, מתי הם יורים, באיזה טווחים. ממש טקטיקה של האויב ללחימה נגד חיל הים.

ש. להם היה גם שלנו?

ת. איני יודע. את החוברת הוצאנו בערך ב-1968-69, ובאיזה זמן אחרי זה שייטת 1 נסעה לאימונים בטולון ונתקלה במא"ט של הצרפתים, זה מיתקן אימון טקטי. היום יש לנו את זה בבה"ד, אבל אז לא היה לנו והיינו נוסעים לצרפת או למלטה ללמוד לשחק מלחמה על שולחנות ולא בים. נסענו בפעם הראשונה בהיסטוריה של חיל הים גם מודיעין למא"ט. אנחנו הפעלנו את הציוד בתור אויב. כלומר, אנחנו היינו האויבים של חיל הים והשתמשנו בחוברות כבסיס למלחמות שעשינו על המפה. אנחנו הפעלנו את הסימולטרים שלנו כאילו האויב מפעיל אותם וחיל הים היה צריך לפתור את הבעיות. התבססנו על אותן החוברות שלפני כן כבר נתנו אותן ליחידות כדי שילמדו מה האויב יעשה, ושם למדנו אם חיל הים באמת למד מהחוברות, אם באמת פעלו כפי שצריך. לא תמיד פעלו כפי שצריך והיו הרבה צעקות גם שם.

ש. הצעקות היו בגלל שאתם סיפקתם להם אינפורמציה...

ת. והם לא עבדו בהתאם למה שהם היו צריכים לעבוד. מפקד השייטת היה נפתלי רוזן באותה תקופה. פעמיים קמתי באספות גדולות וצעקתי. פעם זה היה אחרי מלחמת ששת הימים, בדיון תחקירי שעשו כל היחידות, על זה שהמודיעין היה ולא נוצל. והפעם השנייה היתה בטולון, כאשר החבר'ה לא עבדו בהתאם לנתונים ורצו להתחמק מהעניין.

ש. למה אתה חושב שהיתה הגישה הזאת שלא לקחו ברצינות את חומר המודיעין? הרי זה נראה כמו הבסיס לכל דבר בצבא.

ת. כי החבר'ה זלזלו באויב, ואמרו שזה לא בדיוק כך. גם אנחנו לא אמרנו שזה תורה מסיני, אבל כשמשחקים אתה לא יכול להגיד באמצע המשחק שאתה לא מאמין לנתונים. אם היית אומר את זה קודם היינו דנים בזה, והיינו מגיעים לפשרה. אבל עם נקבעו כללי משחק, אז או שמשחקים לפי הכללים או שאין משחק. זה לא שאמרנו שמה שאנחנו אומרים זה תנ"ך, אלא שמה שאנחנו אומרים זה מה שאנחנו מאמינים שככה זה באמת בשטח, אבל זה לא אומר שזה אמת. את האמת יודע רק מי שעושה אותה.

ש. להם היה עוד פחות מזה בכל מקרה.

ת. להם בוודאי לא היה. זו גישה מקובלת שהצוות הישראלי לא תמיד מקבל מה שהמודיעין אומר. אני חושב שבסיכומו של דבר, כל הסיפור הזה היה די בהתחלה, אחרי שנתיים שהייתי בתפקיד, כי הייתי בתפקיד במשך 8 שנים ולא יום אחד. אחרי כל הצעקות האלה וכמה דברים שעשינו ביחידות ראינו את התוצאות והתוצאות האמיתיות באו לידי ביטוי במלחמת יום כיפור, שאז עבדו כמו שצריך וראו את התוצאות. אז אני כבר לא הייתי בצבא, אז היה רמי לונץ ראש המודיעין.

ש. בקשר לאח"י אילת.

ת. באח"י אילת לנו אין בעצם מה להגיד. המודיעין לא היה קשור לזה. אנחנו לא שמנו חולית האזנה על אח"י אילת, כי לא היינו צריכים חומר מהאזור ההוא, כי הוא היה מכוסה על ידי אמ"ן עבורנו ועובדה שהיו ידיעות שהולכים להתקף את אח"י אילת והידיעות האלה לא הגיעו לאן שהיו צריכים להגיע. זאת אומרת, שהאזור היה מכוסה. אני בתור ראש מודיעין מחליט איך אני מכסה. אף אחד לא יכול להגיד לי תעשה כך או תעשה אחרת. אני צריך לכסות. כל פעולה אג"ם יודע ובמקביל כל פעולה אמ"ן יודע, כי היתה חוליה של אמ"ן שישבה במוצב בתעלה, והמוצב ההוא ידע שהולך לצאת סיור. לא יצא סיור בלי שאמ"ן קיבל את כל הנתונים במקביל - גם מאג"מ דרך אג"מ חיל הים וגם דרכנו, כי היה לנו גם נציג קבוע ביחידת ההאזנה של אמ"ן. והוא מעביר עדיפויות ומודיע, תהיה משחתת, תעשה סיור. האזור ההוא לא עניין אותנו. החוליה אז היתה אחת והיתה מתוכננת לנסוע על צוללת לכיוון סוריה, שזה עניין אותנו הרבה יותר, כי הידיעות שלנו על סוריה היו מאוד חלשות במשך כל התקופה. לכן לא היתה חוליה על אח"י אילת. אבל בלי כל קשר. מה שכן הוכח, לצערי הרב, כי היו לנו מלחמות בתוך מסגרת חיל הים על נושא טילים - האם הטילים של המצרים הם יעילים או לא יעילים, ובאיזה מידה הם יפגעו או לא יפגעו, ואיך הם פועלים או לא פועלים. היו על זה הרבה מאוד ויכוחים אצל רמ"ח ים אז. אנחנו הוצאנו פרסום בנושא הזה, שאמרנו שהטילים של המצרים יפגעו בכלים הרבה יותר קטנים מאשר משחתת, אפילו בספינת דיג. וזה הוכח לצערי הרב באח"י אילת. הוכח שם עוד דבר, שלמזלי עשינו את זה. ממש לפני ההפלגה הזאת של אח"י אילת, ההפלגה האחרונה שלה, קיבלנו חומר, עיבדנו אותו והגענו למסקנה על התדרים של המכ"מים שהטילים של המצרים פועלים. למזלי, באותו יום, לפני ההפלגה, עוד הספקנו להוריד לקט מודיעין בהול על התדרים, איך לדעתנו זה פועל, ועל מנת להסביר את זה בצורה יותר טובה, היות ובמודיעין לא היו אז מהנדסים, בעצם במודיעין לא היו מהנדסים אף פעם, היה איש שהיה איש טכני, אבל הוא לא היה מהנדס. הוא ריכז את העבודה ולקחנו בהשאלה מהנדסים מפה ומשם שעזרו לנו לפתור בעיות טכניות. כדי להסביר את זה למי שנוגע בדבר באנייה, שלחנו את הלקט הזה עם צמח חרות לאנייה והוא עלה לאנייה והסביר לחבריה על האנייה, וזה היה מזלנו, כי אחרת היו תולים אותנו על עץ גבוה.

האסון השני היה אח"י דקר, שעד היום איננו יודעים מה היה. ברגע שלא הגיע יותר שידור מאח"י דקר, אנחנו, המודיעין, הפעלנו את כל הציוד האלקטרוני שיש באמ"ן שיכול היה לגלות כל דבר שהיה משדר. הפעלנו את האמריקאים, הפעלנו את האנגלים והדבר היחידי שקיבלנו זה צילום של הדקר מגיברלטר לפני צאתה משם. לפי מה שאנחנו יודעים, וגם דיווחנו את זה

באותה תקופה, לא היתה שום פעולה עוינת באותה תקופה, של אף צד. זו היתה ההערכה אז ועד היום. לא היתה פעולת אויב על אחי"י דקר, בכל אופן לא מצד הערבים. ש. יש חשד שזה הרוסים.

ת. באותה תקופה נעלמה גם צוללת אחרת במפרץ טולון של הצרפתים וגם עד היום הם לא יודעים מה קרה לה. ממש באותה תקופה. נעלמה באזור טולון. יכול להיות סערה תת-מימית, יכול להיות עלייה על שרטון, יכול להיות התבקעות לשתיים בגלל סיב הזו או אחרת, טעות בהפעלת הצוללת יותר מדי עמוק. יכולות להיות אלף סיבות. אנחנו במודיעין ממונים על צד האויב ויודעים שהאויב לא היה קשור עם הדקר. אני יודע יותר על האויב מאשר על חיל הים.

ש. בתמונה הזאת של הפיקוד ערב פעולה של הפגיעה בסטרים.

ת. זה היה בתקופה שצייטה היה מפקד חיל הים ונעשו אז הרבה מאוד פעולות, לא אחת ולא שתיים. זה היה הסטרים. אחר כך היה על האי שגרן, היתה פעולה על האי גרין. זה הכל בתקופת ההתשה. היתה נחיתה של טנקים לאורך הסואץ. באותה תקופה חיל הים ביצע 10-15 פעולות מעבר לקווי האויב, כולן באזור סיני. כלומר יציאה מסיני לכיוון מצרים. בכל הפעולות האלה לא היתה פעולה שמודיעין לא השתתף בה. אין פעולה ללא מודיעין. בכל הפעולות השתתפנו. באותה תקופה ישבתי יותר בסיני בחפ"קים שבוע כן, שבוע לא, מאשר במפקדת חיל הים. העבודה בים סוף התחילה בצורה מאוד פרטיזנית, בלי מקום ובלי אמצעים עד שלאחר תקופה מסוימת ירדנו כמו שצריך, עם גיפ שלנו פרטי, עם שולחן עבודה, עם קשר עם יחידות מודיעין שונות ישירות לגיפ שלנו והכנת חומר שוטף בצורה מסודרת, מעקב אחרי המבצע בצורה מסודרת.

ש. איך צה"ל ניצל את המודיעין שאתם הצעתם?

ת. אנחנו לא התעסקנו במודיעין צה"לי. אנחנו רק עסקנו בחיל הים. אנחנו דאגנו רק ליחידות שלנו.

ש. לא היה מקרה שחייל יבשתי היה צריך מידע שאתם אספתם?

ת. הוא היה צריך תמיד, מכיוון שאם הולכים לעשות נחיתה צריך לדעת ואנחנו דיווחנו למפקד הפעולה - גם הימית וגם היבשתית - על אפשרויות שונות תוך כדי הביצוע, ולפני הביצוע כמובן. עשינו גם מדידות והיינו צריכים למצוא חופי נחיתה, ועשינו כל מיני דברים לקראת הביצוע גם וגם תוך כדי ביצוע וגם חזרה.

ש. כלומר היה לכם קשר כל הזמן.

ת. זה היה חפ"ק אחד. אם היתה פעולה נקייה של חיל הים, שבה השתתף רק חיל הים, אז החפ"ק הוא חפ"ק צה"לי. כך שאנחנו היינו חלק של החפ"ק הזה.

ש. כשקיבלתם את מחלקת מודיעין רק של חיל הים, איך היה הקשר עם אמ"ן, עם המטכ"ל?

ת. אנחנו נחשבנו כבנים לשני אבות - קודם כל מפקד חיל הים היה אב אחד וראש אמ"ן היה אב שני.

ש. זה לא כך בכל חייל? בשריון אין מודיעין של השריון?

ת. לא. יש קצין מודיעין של השריון שהוא כפוף לראש אמ"ן. הוא לא כפוף למפקד השריון. בחיל הים יש שני אבות וכמו כן בחיל האוויר.

אנחנו גם מודיעין זרועי. יש שלוש זרועות במדינת ישראל. זרוע האוויר - אחראי על האוויר, הגנה אווירית, התקפה אווירית. ים - זה בעיה של חיל הים בלבד. קציני המודיעין של חיל האוויר וחיל הים היו יועצים מקצועיים של ראש אמ"ן בנושאים שלהם, כי ראש אמ"ן הוא איש יבשה בדרך כלל ואינו מבין לא בענייני ים ולא בענייני אוויר והוא צריך לתת הערכה כוללת והוא לא יכול לבוא לשר הביטחון ולהגיד שאינו יודע מה קורה באוויר ובים. אז אנחנו היינו יועצים שלו ומכינים עבורו כל מה שצריך כדי שיוכל לעשות את ההערכות שלו והיינו משתתפים בדיונים כל שנה לקראת דו"ח שנתי, בזמן המלחמה, בזמן מבצעים. שיתוף הפעולה היה שוטף. לא היינו מקבלים אמצעים מאמ"ן אלא מחיל הים, להוציא עדיפויות בדברים ממלכתיים.

היה נציג קבוע, איש מודיעין של חיל הים ביחידת ההאזנה של צה"ל, שתפקידו היה לתאם, לתת עדיפויות מבחינה שלנו לקראת מבצעים, על איזה רשתות להאזין, איזה רשתות לעזוב כי אי אפשר לעשות הכל, אז היה לנו איש קבוע שישב בתל-אביב. כל דבר שהיה צריך הערכה בנושא ים היו פונים אלינו. היה לנו קשר מתמיד בכל המחלקות. זאת אומרת, אמ"ן מחקר היו פונים לאנשי מחקר שלנו אם היו צריכים חומר; איסוף היה בקשר עם איסוף שלנו וראש אמ"ן היה בקשר אתי.

הערכה שלי והתרעה שהמצרים הולכים להתקיף, זו היתה הערכת חיל הים הראשונית. שהמצרים הולכים להתקיף את ההערכה הראשונית נתן מודיעין חיל הים, לפני כל אחד אחר. עד כמה שידוע לי זה קרה גם ב-1973. זה לא כל כך ידוע כי זה נושא פנימי. ההערכה שלנו הלכה לתוך גורמי אמ"ן ולא יצאה החוצה. ההערכה הזאת כבר היתה אצלנו ביום העצמאות של אותה שנה, ב-1967. יום העצמאות היה באפריל באותה שנה, ואני הייתי השופט של אחד המסדרים לשפוט אם היחידה יפה ומסודרת לקראת המצעד. החזירו אותי בהול למפקדה שמשוהו קורה. באתי לשם ואחרי כמה ימים ראינו שיש כל מיני תזוזות ודברים משונים שחשדנו בהם מראש וידענו שאם זה וזה יקרה - סימן שהם הולכים לעשות משהו רציני. מיד אחרי זה הוצאנו את ההערכה שלנו שחיל הים המצרי מוכן לצאת למלחמה. זה היה סוף אפריל 1967, כשהמלחמה בפועל היתה ביוני. גם ב-1973 רמי לונץ היה הראשון שאמר שתהיה מלחמה וזה לא תרגילים.

נושא ה"ליברטי" היה אסון לאומי שאנחנו היינו מעורבים בו.

ש. אמרת שהלכת בכוונה לשרת על כלי שייט כדי לרכוש ניסיון ימי. איך הרגשת את זה אחר כך, את הניסיון הימי, כשעברת למודיעין?

ת. לפחות ב-3 נושאים. אחד הנושאים זה בחוברות על הטקטיקה של האויב.

ש. כשהיית על כלי שייט הראש שלך עבד כקצין מודיעין.

ת. כמובן. אם ראיתי את הטקטיקה שלנו ובתור קצין אג"מ הייתי אחראי על כל האימונים והמבצעים וכו' בשייטת 1, אז כמובן שהייתי סקרן לדעת איך מתנהג הצד השני, איך הוא יעשה. כתוצאה מזה, זה משך אותי ואני משכתי אחרים לתת דגש לנושא וללמוד מתוך החומר שהיה או חומר שלא היה וחיפשנו אותו, כדי להביא לחיל הים חומר כתוב שאומר שהאויב במקרה כזה יעשה כך ובמקרה אחר יעשה כך, וכמות כלי השייט היא כזאת וכזאת והם יתפרסו בצורה כזאת והם יירו בטווחים כאלה וכאלה. כל הדברים האלה באו מתוך הניסיון

שלי בים, אחרת לעולם לא הייתי עושה את זה באותה יסודיות ולא היינו מנתחים את החומר שהיה בידינו, שאספנו אותו בצורה כל כך מדויקת. כי זה לא חומר שאתה הולך להעתיק אותו. יש פה רמז, יש פה איזה פסיק, יש איזה פקודה, שמעת אחד אומר לשני תפנה שמאלה ואחר כך שמעת מישהו אחר אומר אני נוסע צפונה - לקחת את כל הסימנים האלה ולעשות מהם טקטיקת לחימה זה דורש הרבה עבודה. לכן ישבנו הרבה אנשים, ישבנו 3-4 אנשי מחקר ואני, ואני במקרה זה כי ידעתי מה שקורה בים יותר מכל אחד אחר, על מנת לתת לחיל הים את מה שמגיע לו. זה בנושא טקטיקה.

הנושא השני שהיה כתוצאה מזה שהייתי בים וראיתי ציוד וכל הדברים האלה, זה לתת מודיעין טכני, זאת אומרת לנתח מערכות מסובכות. לא תותח טיפש שאתה יכול למצוא בכל ספר מה הוא עושה, אלא ציוד אלקטרוני, מכ"מים, מערכות קשר וטילים. כתוצאה מהפעילות שלי בים נתתי יותר דגש לנושאים האלה ותדרכנו גורמי איסוף שיביאו לנו חומר מסוג זה כדי שאפשר יהיה לתת לחיל הים מה מצפה לו. היו ויכוחים על זה כפי שסיפרתי קודם, כי המהנדסים של חיל הים חשבו שזה רקטה, שקראו לו הסטיקס. רקטה זה כמו קטיושה, בלי שכל. לעומת זאת, אנחנו כל הזמן טענו - וצדקנו - שלטיל הזה יש ראש, ביות.... בלי כל קשר עצמאי, ועובדה שזה הוכח. כל זה בא כתוצאה מהניסיון של חבלה.

הדבר השלישי הוא מודיעין ליחידות שקודם לא היה בדיוק. לפני כן היה יורד מישהו מהמטה והיה נותן חומר והסביר. זאת לא היתה שיטה. אנחנו הכנסנו את השיטה מה שבצה"ל נקרא מודיעין קרבי.

ש. והיום אנשי מודיעין גם יוצאים להפלגה?

ת. היום לכל שייטת....

הנושא הרביעי הוא נושא מודיעין טקטי, זאת אומרת חוליות על כלי שייט. לא רק חוליות על כלי שייט. אנחנו ב"סערים" החדשים, בתקופה שלי, דאגנו שייבנו חדר האזנה מיוחד, שנקרא חדר קשר מס' 2 או מס' 3, על כל כלי שייט, עם ציוד, עם מכ"מים, עם ציוד קשר להאזנה, כדי שאנשים יוצאים לים ומצד שני מודיעין מטפח ומכין אנשים כדי שיעלו על ספינה כשיוצאים למבצעים, שיהיה מי שישמע מה הצד השני אומר, אם הוא אומר. בהתחלה אמרנו שתהיה חוליה של מודיעין חיל הים בשביל לאסוף חומר עבורנו, לחיל הים, אבל לאט לאט הכנו את זה כדי שהחברה האלה שיוצאים לים יאספו חומר טקטי עבור היחידה עצמה, תוך כדי לחימה, שהמפקד ידע אם קורה משהו ממול - מה קורה. אני מקווה שעשו את זה טוב, כי אני מ-1971 לא יודע מה קורה.